

BİZANS DÖNEMİNDE İSTANBUL TOPOĞRAFYASINA ETKİ EDEN YANGINLAR VE SELLER

BİRSEL KÜÇÜKSİPAHİOĞLU*

1 1 Mayıs 330 tarihinde İmparator Büyük Konstantinos (324-337) tarafından Roma İmparatorluğu'nun başkenti olarak resmî açılışı yapılan İstanbul, tarihî kayıtlara “şehirler kraliçesi” olarak geçti. Başkent vasfını 1453 yılına kadar Bizans İmparatorluğu için devam ettiren şehir, uzun tarihî seyri içinde pek çok afetle karşılaştı. Bunların başında yangınlar gelmekteydi. İsyan, işgal, yıldırım düşmesi, dikkatsizlik ve kasıtlı olarak çıkarılan yangınlar sonucu şehir büyük zararlar gördü, can ve mal kaybı yaşadı. Başkentte itfaiye mahiyetindeki yangınla mücadele birimi, valiye (*eparkhos*) bağlı olarak görev yapmakta ve başkentten 12 bölgesinde hazır hâlde bekleyen teşkilatı ile hemen yangınlara müdahale etmekteydi. Kendine özgü yangın söndürme aletleri olan bu birim, gerekli suyu su kemerinden sağlarken, bir tehlike veya diğer sebeplerle kemerden istifadenin mümkün olmadığı durumlarda açık veya kapalı sarnıçlardan su temin etmeye çalışırdı. Fakat çoğu zaman bunun ve alınan diğer önlemlerin de yetersiz kaldığı ve yangının çok geniş bir alanı tahrip ettiği görülmekteydi. Bizans toplumunda diğer afetlerde olduğu gibi yangın felaketinin de işlenen günahlar yüzünden başa geldiği düşünülmekte ve bu yüzden Tanrı'nın insanları cezalandırdığına inanılmaktaydı.¹

Mevcut kaynakların ışığında başkent İstanbul'da ilk tespit edilebilen yangın İmparator I. Theodosios döneminde (379-395) 388 yılı yaz aylarında görüldü. İskenderiyeli Arius'un görüşlerini kabul eden Arianistler yüzünden çıkan yangında Ayasofya civarında yer aldığı söylenen İstanbul Patriği Nektarios'un evinin bulunduğu bölge tamamen yanmış, çok sayıda ev ve kamu binası hasar görmüştü.²

12 Temmuz 400 tarihinde çıkan yangın Arianist düşünceye sahip Gotların ibadet etmek için İmparator Arkadios'tan (395-408) yer istemeleri ve İstanbul halkının ayaklanması sonucu meydana geldi ve imparatorun Gotlara saldırmasıyla sonuçlandı. Aslında Gotlar, uzun süredir imparatorlukla sorunlar yaşamakta ve imparatorlardan taleplerde bulunmaktaydılar. Bu son istekleri tepkileri de beraberinde getirdi. Söylendiğine göre halk, İstanbul Patriği Ioannes Hrisostomos'un kışkırtması ile Gotların kendi inançlarına göre bir kilise kuracaklarından şüphelenmişti. Bu yüzden halk şehrin kapılarını kapatarak, Gotlara saldırdı ve onlara karşı bir kıyım başlattı. Gotların çoğu kılıçtan geçirilirken, bir kısmı da Gotların kilisesi olarak bilinen binaya sığındı. Halk tarafından bu bina ateşe verilince Gotların neredeyse tamamı hayatını kaybetti. Rivayete göre bu sayı 7.000 civarındaydı. Kilisedeki yangın kısa sürede etrafa yayılarak özellikle Büyük Saray çevresine zarar verdi.³

* İstanbul Üniversitesi

1 B. C., “Fire”, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, ed. A. Kazhdan, New York, Oxford 1991, c. 2, s. 786; M. Hamdi Sayar, “İstanbul'da Geç Antik Devir Yangınları”, *İmparatorluk Başkentinden Kültür Başkentine İstanbul*, ed. Feridun M. Emecen, İstanbul 2010, s. 21-22, 24; Birsal Küçüksipahioğlu, “IV-VII. Yüzyıllarda İstanbul'da Doğal Afetler”, *Afetlerin Gölgesinde İstanbul: Tarih Boyunca İstanbul ve Çevresini Etkileyen Afetler*, ed. Said Öztürk, İstanbul 2009, s. 30.

2 Hermias Sozomenos, *The Ecclesiastical History: History of the Church*, s. 378-379, 384-385; ayrıca bkz. A. M. Schneider, “Brände in Konstantinopel”, *BZ*, 1941, c. 41, s. 382.

3 Sozomenos, *The Ecclesiastical History*, s. 401 vd.; Zosimus, *New History*, çev. Ronald T. Ridley, Canberra 1982, s. 105 vd.; ayrıca bkz. Schneider, “Brände in Konstantinopel”, s. 382.

1- Her yangında zarar gören Ayasofya'dan bir kesit

İmparator Arkadios zamanında bir başka yangın 404 yılı Haziran ayında yaşandı. İstanbul Patriği Ioannes Hrisostomos yüzünden çıkan yangında halk, Ayasofya Kilisesi ile Senato'nun olduğu bölgeyi yaktı. Buna sebep, İmparator Arkadios tarafından patriğin sürgüne gönderilmesi idi. Çok sevdikleri patriğin böyle bir muamele ile karşılaşmasına tahammül edemeyen halkın sebep olduğu yangında başta Ayasofya olmak üzere pek çok bina yanmış, değerli olduğu söylenen heykeller yok olmuş ve yangın sonucu şehir, büyük hasara uğramıştı. 25 Ekim 406 tarihli yangın, Hipodrom'un girişi ile buraya çıkan yolların yanmasına neden olurken; 15 Nisan 428

yangını Arianistlerin toplantı yaptıkları evleri ve çevreyi tahrip etti.⁴

İmparator II. Theodosios döneminde (408-450) 432 veya 433 yılı Ağustos ayında bugünkü Eminönü-Sirkeci bölgesine tekabül ettiği söylenen, Neorion bölgesinden başlayıp süratle etrafa yayılan ve iki gün iki gece sürdüğü belirtilen yangın, şehrin özellikle kuzey bölgesinde bulunan liman ve tahıl ambarları olmak üzere kamu kurumlarına zarar verdi. Hatta Akhilleus olarak adlandırılan hamamın da bu yangından etkilendiği ifade edildi. Kaynak kayıtlarına göre imparator, bu hamamı tamir ettirmiş ve 10 yıl sonra 11 Ocak 443'te törenle yeniden hizmete açmıştı. Başkent İstanbul'da 448 yılında çıkan yangın Troadenes Sütunları ile XII. bölgede bulunan sütunlara ve Altınkapı'ya zarar verirken,⁵ İmparator Leon zamanında (457-474) 465 yılı Eylül başlarında çıkan ve dört gün dört gece sürdüğü belirtilen yangın, şehirde büyük tahribata sebep oldu. Neorion'dan başlayıp Aziz Thomas Kilisesi'ne kadar hızla yayılan ve Marmara Denizi'ne kadar ulaşarak Kadırga Limanı, Beyazıt ve Kumkapı'ya kadar sıçrayan yangın esnasında İmparator Leon'un çok korktuğu, elinde İncil'le Anastasia Kilisesi'nin çatısına çıktığı ve gözyaşları içinde dua ettiği bildirilmekteydi. Kaynakların daha önce böylesi görülmedi, dediği yangında şehrin sekiz bölgesi etkilenmiş ayrıca Konstantinos Forumu, Ioannes Kilisesi, Theodosios Forumu ve bu civarda bulunan iki kilise daha zarar görmüştü. İmparator Leon'un yangın yüzünden saraydan ayrılarak Aziz Mamas'a gittiği ve burada 6 ay kalarak dinlendiği söylenmekteydi.⁶

475 yılında başkente büyük zararı dokunan bir yangın daha görüldü. Büyük Saray'ın girişi olan Khalke Kapısı'nın bulunduğu yerden Konstantinos Forumu'na kadar geniş bir alanı harap eden yangında Lausus Sarayı ile sarayın içinde yer alan ve İmparator Iulianus'un yaptırdığı zengin kütüphane yok oldu, civardaki evler de zarar gördü. İmparator Anastasios zamanında (491-518) 498 yılında halkın siyasi organizasyonlarından biri olan Yeşiller yüzünden çıkan yangın; Khalke Kapısı'nın olduğu yerden başlayıp aralarında Hipodrom'unda bulunduğu Konstantinos Forumu'na kadar büyük bir alanı etkiledi. 6 Kasım 512 yangını ise

⁴ Sozomenos, *The Ecclesiastical History*, s. 413; *Chronicon Paschale: 284-628*, çev. Michael Whitby ve Mary Whitby, Liverpool 1989, s. 59-60; Schneider, "Brände in Konstantinopel", s. 383.

⁵ *Chronicon Paschale*, s. 71, 75; ayrıca bkz. Schneider, "Brände in Konstantinopel", s. 383.

⁶ *Chronicon Paschale*, s. 87, 91; *Chronicon Paschale*, 284-628, trc. Michael Whitby-Mary Whitby, Liverpool 1989.

2- Yangınlarda büyük zarar gören Hipodrom (Jouannin)

Khalke ile Konstantinos Forumu'na kadar olan bölgenin yanarak kül olmasına neden oldu.⁷

Başkentte yaşadığı en tehlikeli yangın İmparator Iustinianos (527-565) zamanında görüldü. Ocak 532'de İstanbul'da çıkan ve tüm tarihin en önemli isyan hareketlerinden biri olarak kabul edilen Nika İsyanı sırasında ateşe verilen şehirde, büyük yangınlar meydana geldi. Ayasofya Kilisesi'nin güney taraflarından başlayarak kiliseye sıçrayan, buradan hızla etrafa yayılan yangında Probus'un evinin olduğu bölge, Senato binası, Zeuksippos Hamamı, Augusteion Meydanı, Aya İrini Kilisesi mevkii, Milyon, Hipodrom, deri dükkânlarının olduğu yer ve Konstantinos Forumu yandı. Büyük Konstantinos'tan itibaren her gelen imparatorun katkısı ile gelişip büyüyen İstanbul, bu isyanla âdeta yok oldu. Altı gün süren ve binlerce kişinin ölümü ile neticelenen isyan bastırıldı

⁷ *Chronicon Paschale*, s. 99 vd.; Ioannes Malalas, *The Chronicle of John Malalas*, İng. trc. E. Jeffreys, M. Jeffreys, R. Scott, Melbourne 1986. s. 221 vd., krş. Schneider, "Brände in Konstantinopel", s. 384; Sayar, "İstanbul'da Geç Antik Devir Yangınları", s. 25; Küçükspahioğlu, "IV-VII. Yüzyıllarda...", s. 33-34; Birsal Küçükspahioğlu, "Bizans İmparatorluğu Dönemi'nde Doğal Afetler ve Eminönü", *İstanbul'un Kitabı Fatih II, Eminönü-I*, ed. Fatih Güldal, İstanbul 2013, s. 125.

ama arkasında kıymetli sanat eserleri ve güzel binalardan hiçbir şey kalmayan bir şehir bıraktı.

İmparator Iustinianos'un bu isyan sonrası yaptığı ilk iş; başkentten yeniden inşası için çalışmaları başlatması oldu. Milyon ve civarı, Hipodrom, Zeuksippos Hamamı, Senato, Aya İrini ve Büyük Saray onarıma alındı. Hatta Hipodrom'da çalışmalar olduğu için oyunların birkaç yıl ertelendiği gözlemlendi. Augusteion Meydanı yeniden düzenlenerek zemini mermerlerle kaplanırken etrafı da sütunlarla çevrildi. İsyân sırasında tamamen yanan Ayasofya, imparatorun tüm imkânların kullanılması ve hiçbir masraftan çekinilmemesi emri üzerine dönemin meşhur iki mimarı Trallesli Anthemios ve Isidoros tarafından beş yıllık bir çalışma sonucu (532-537) yeniden yapıldı.⁸

548 yılı Temmuz ayında Mavi ve Yeşillerin kavgası yüzünden çıkan yangın Şehzadebaşı civarında bronz Tetrapylon'un da bulunduğu geniş bir alanın kül olmasıyla sonuçlandı. Pek çok insanın ölümüne neden olan yangında Hebdomon'daki yazlık sarayda İmparator Iustinianos'un tacı kaybolmuş ancak sekiz ay sonra bulunabilmişti. 13 Mayıs 559'da Neorion bölgesini; 560 yılının Aralık ayında ise Iulianus Limanı'nı etkileyen yangınlar görüldü.⁹

561 yılı Ekim ayında imparatorluk sarayının bulunduğu bölgede çıkan yangında tüm evler, işyerleri, öksüzler yurdu yanarken bugünkü Aksaray'daki Bovis Forumu ile Beyazıt'taki Theodosios Forumu zarar gördü. 562 yılının muhtemelen Nisan ayında Mavi ve Yeşiller yüzünden çıkan yangın ise Neorion liman bölgesi ve Mese Caddesi'ni etkiledi, Tetrapylon'a kadar her şey yanarak kül oldu. 563 yılı Aralık ayında çıkan yangında Sampson, Rufus bölgesinin önündeki binalar ve Aya İrini yakınlarındaki iki kilise tahrip oldu.¹⁰

583 yılı Nisan ayında İmparator Maurikios (582-602) zamanında Konstantinos Forumu'nda çıkan ve rüzgârın etkisiyle hızla yayılan yangın şehre zarar verirken, 603 yılında İmparator Fokas döneminde (602-610) çıkan

⁸ *Chronicon Paschale*, s. 114 vd.; Prokopios, *History of the Wars*, çev. H. B. Dewing, London 1971, c. 1, s. 24; Schneider, "Brände in Konstantinopel", s. 384-385; W. Müller-Wiener, *İstanbul'un Tarihsel Topoğrafyası*, çev. Ülker Sayın, İstanbul 2001, s. 51, 65, 112, 230, 248. Birsal Küçükspahioğlu, "Bizans İmparatoru Iustinianos Döneminde (527-565) İstanbul", *Tarih İçinde İstanbul Uluslararası Sempozyumu, 11-17 Aralık 2010, Bildiriler*, İstanbul 2011, s. 157 vd.

⁹ Sayar, "İstanbul'da Geç Antik Devir Yangınları", s. 23-24; Küçükspahioğlu, "IV-VII. Yüzyıllarda...", s.35; Küçükspahioğlu, "Bizans İmparatorluğu Dönemi'nde Doğal Afetler...", s. 126.

¹⁰ Theophanes, *The Chronicle of Theophanes Confessor A.D. 284-813*, trc. Cyril Mango-Roger Scott, Newyork 1997. Theophanes, *age.*, s. 347, 353; Schneider, "Brände in Konstantinopel", s. 385.

3- Aya İrini

yangın, Mese Caddesi'nden Lausus Sarayı'na kadar uzanan alanda etkiliydi ve Prefektus'un evi ile Konstantinos Forumu ve Hipodrom bölgesi tahrip oldu. 626 yılı yangını ise Blakhernai'de bulunan Aziz Nikolas Kilise'sine zarar verdi. 790 yılında bilinmeyen bir sebep yüzünden çıkan yangında Milyon'a kadar bölge zarar görürken, 886/887, 912, 931, 1040 ve 1069 yıllarında çıkan yangınlarda şehrin büyük zarara uğradığı tespit edildi.¹¹

I. Haçlı Seferi esnasında Haçlı liderlerinden Godefroi de Bouillouin'in imparatorluğa yönelik düşmanca tavrı sebebiyle çıkan yangın özellikle Pera ve Blakhernai bölgesini etkiledi. Bilindiği gibi Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos, Batılı liderlerden âdetlerine uygun olarak kendisine sadakat yemini etmelerini istemişti. Ancak Godefroi bu yemini etmek istemeyince imparator tarafından hayvanların ve askerlerin yiyeceğinin kesilmesi gibi uygulamalarla yemin etmeye zorlandı. Godefroi, imparatorun bu davranışına çok kızarak intikamını Pera bölgesindeki evleri yağmalayıp çevreyi ateşe vererek aldı.

¹¹ Küçükspahioğlu, "IV-VII. Yüzyıllarda İstanbul ve Çevresinde Doğal Afetler", s.36, aynı yazar, "Bizans İmparatorluğu Döneminde Doğal Afetler", s. 126.

Hatta buradan ayrılarak Blakhernai bölgesine geçti ve Blakhernai Sarayı'nın olduğu yerdeki sur kapısını yaktı. Bu yüzden çıkan yangının çevreye zarar verdiği tahmin edilmektedir.¹²

IV. Haçlı Seferi sırasında Latinler yüzünden kasıtlı olarak çıkarılan yangınların başkente verdiği hasar çok büyük oldu. 17 Temmuz 1203'te Haçlılar, çıkardıkları yangınla Blakhernai'den (Ayvansaray) Evergetes Manastırı (Balat)'na kadar bütün bina ve evlerin kül olmasına yol açtı. Bununla yetinmeyen Haçlılar, 19 Ağustos 1203'te öncekinden daha büyük bir yangının çıkmasına neden oldu. Şehrin kuzeyinde Müslüman tacirlere ait Mitaton adı verilen binanın olduğu yerden başladığı ifade edilen yangın süratle her tarafı kapladı. Milyon'dan başlayıp Şehzadebaşı'na kadar uzanan cadde ile Konstantinos Forumu'nun olduğu bölge ve Hipodrom yanarken, Sophia Limanı'ndan Langa (Eleutherion)'ya kadar ateşin her tarafa sıçradığı görüldü. Ayasofya'nın da etkilendiği

¹² Anna Komnena, *Alexiad*, çev. Bilge Umar, İstanbul 1996, s. 314 vd.; krş. Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Ankara 1989, c. 1, s. 115-116; Birsnel Küçükspahioğlu, "Haçlı Seferlerinin Başından 1204'e Kadar Batlıların Bizans'ı Zapt Etme Plânları", *TD*, 2005, sy. 42, s. 50-51.

yangın, rüzgârın da etkisiyle hızla ilerleyerek her güzelliği yok etti. Bizans tarih yazarı ve aynı zamanda görgü tanığı Niketas bu yangınla ilgili ızdırap içerisinde;

... Dünyada görülmedik acayip bir manzaraydı bu. Bizim şehrimizde önceleri de çok sayıda yangın olmuştu. Ama bunun yanında onlar kıvılcım gibi kaldı... Alevler ateş nehri gibi değişik taraflara yayılıp sonra tekrar birleşiyordu. Portikolar devrildi, pazar yerinin binaları birbiri üstüne çöktü ve büyük sütunlar çıra gibi yanarak yok oldu.

ifadelerini kullanmaktaydı. Bir başka şahit Villehardouin de yangının iki gün iki gece sürdüğünü belirterek “Zarar o kadar büyüktü ki bunun hesabı bile yapılamazdı.” demektedir. Bu arada şehir halkı büyük tehlike içinde olup yakınlarının yanına bile ancak denizden kayıkla gelebilmekteydi. Halk, eşyalarını kurtarmak için uğraşsa da onların yanmasına mani olamıyordu.¹³

İstanbul’un 1261’de Haçlıların elinden alınarak Bizans İmparatorluğu’na geçmesi sırasında halk, Haliç civarında bulunan Haçlıların ikamet ettiği mahalleyi yakmış; 1305 yılında ise Cenevizlilerin evleri yine halk tarafından ateşe verilmişti. 1315 yılında Ceneviz Mahallesi’nin yeniden yandığı bilinirken, 1434 yılında kaza sonucu çıkan yangının Blakhernai Kilisesi’nden başladığı ve bölgenin tahrip olmasına neden olduğu ifade edilmektedir.¹⁴

İstanbul, görüldüğü üzere başkent olduğu tarihten Fatih Sultan Mehmed tarafından fethedildiği 1453 yılına kadar pek çok yangın yaşamış ve bu yangınlar esnasında çok ciddi zarara uğramıştı. Hatta Nika İsyanı’nda olduğu gibi neredeyse yok olmakla karşı karşıya kalmıştı. Bu isyan sonrası İmparator Iustinianos’un şehrin imarı için yaptığı çalışmalar hariç, yangın yüzünden yanan yerlerin onarımı veya yeniden inşası için devletin neler yaptığına dair başka konular anlatılırken arada verilenler dışında kaynaklarda doğrudan bilgilere rastlanılmamakta ancak imparatorluğun tamir veya imar için çaba sarf ettiği tahmin edilmektedir.

İstanbul’u etkileyen bir başka doğal afet de şiddetli yağmurlar ve bunun sonucu meydana gelen seller oldu.

¹³ Niketas Khoniates, *Historia: Niketas Khoniates’in Historia’sı (1195-1206):*

İstanbul’un Haçlılar Tarafından Zaptı ve Yağmalanması çev. Işın Demirkent, İstanbul 2004, s. 114-115, 122 vd.; G. Villehardouin, *Konstantinopolis’te Haçlılar*, çev. A. Berktaş, İstanbul 2001, s. 76, 83 vd.; krş. D. E. Queller, T. F. Madden, *The Fourth Crusade*, Philadelphia 2000, s. 119 vd., 145-147.

¹⁴ Aysel Hür, “Yangınlar: Bizans Dönemi”, *DBİst. A*, VII, 426-427; Fahameddin Başar, “1251-1453 Yılları Arasında İstanbul’u Etkilemiş Olan Doğal Afetler”, *Afetlerin Gölgesinde İstanbul: Tarih Boyunca İstanbul ve Çevresini Etkileyen Afetler*, ed. Said Öztürk, İstanbul 2009, s. 95-96.

Ancak bu konu ile ilgili mevcut kaynaklara yansıyan bilgilerin çok fazla olmaması dikkat çekicidir.

404 yılı Eylül ayında İstanbul’a ceviz büyüklüğünde dolu yağdığı kaydedilirken; 407 yılının muhtemelen Nisan ayında gök gürültüsü ile birlikte çok yoğun yağışın görüldüğü ve hemen sonrasında deprem yaşandığı belirtilir.¹⁵ 467-468 yılında ise şiddetli yağmur sonucu sellerin meydana geldiği ve başkent ilk ciddi tehlike ile bu şekilde yüz yüze kaldığı ifade edilir. Bizans tarih yazarı Priskos’un kaydettiğine göre, üç-dört gün süre ile kesintisiz yağın yağmur sonucu oluşan sel başkenti tahrip etmiş, aynı şekilde Bithynia bölgesi de zarar görmüştü. Bu yüzden bütün köyler sular altında kalırken, aşırı yağıştan toprak kaymalarının olduğu tespit edilmişti.¹⁶

II. Haçlı Seferi esnasında Alman ordularının Çatalca’da yaşadığı sel felaketi en çarpıcı olaylardan biriydi. Bilindiği gibi II. Haçlı Seferi’ne Fransa Kralı VII. Louis ile Alman Kralı Konrad idaresindeki ordular katılmış ve bunlar farklı zamanlarda yola çıkmışlardı. Konrad idaresinde ilk yola çıkan Alman Haçlı Ordusu, Bizans imparatorluk topraklarında ilerlerken çevreyi tahrip etmekte ve halka çok kötü davranmaktaydı. Sofya’dan sonra başlayan olumsuz hareketleri Filibe ve Edirne’de artarak devam etmişti. 7 Eylül 1147’de Çatalca (Khoiobakhos) Ovası’na gelen Almanlar, buranın yeşilliği ve suyunun bol olması nedeniyle elverişli bulduklarından ordugâh kurmaya karar verdi. Ancak 7-8 Eylül gecesi hiç beklemedikleri bir felaket onları yakaladı. Niketas’ın tabiriyle “gökyüzünün barajları delinmişçesine yağın” çok şiddetli yağmur, ovanın içinden geçen Karasu (Melas) Nehri’nin taşmasına neden olduğundan Alman ordugâhını sel bastı. Bu yüzden insanlar, hayvanlar ve eşyalar sele kapılarak denize sürüklendi. Fazla sayıda can ve mal kaybına uğrayan Almanlar olayın hemen sonrasında buradan ayrılarak yollarına devam etti fakat yaşadıkları korku ve verdikleri kayıp morallerinin bozulmasına yol açtı. Niketas, Kral Konrad’ın da çok üzgün olduğunu, kibirli tavrından uzaklaştığını ifade etmekte; imparatorun tabiatın Bizanslılara hizmet ettiğini, mevsimlerin bile Bizans’a yardımcı olmak için rollerini değiştirdiklerini şaşkınlıkla sorguladığını söylemekteydi. İnsanlar bu felaketin Almanların başına yaptıkları kötülükler yüzünden geldiğine inanmakta ve onların Tanrı tarafından cezalandırıldığını düşünmekteydi.¹⁷

¹⁵ Küçükspahioğlu, “IV-VII. Yüzyıllarda...”, s. 21.

¹⁶ Priskos, *Grek Seyyahı Priskos (V. Asır)’a Göre Avrupa Hunları*, çev. Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul 1995, s. 73; Küçükspahioğlu, “IV-VII. Yüzyıllarda...”, s. 21.

¹⁷ Khoniates, *Historia*, s. 42-43; Ioannes Kinnamos, *Ioannes Kinnamos’un Historia’sı*

1283 yılı Mayıs ayında kan gibi yağmur yağdığı bilinmekle birlikte, bunun şehirde nasıl bir etki yarattığı hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat 1297 yılı Ağustos ayında kesintisiz, bir gün süren çok şiddetli yağmurun Galata ve Beyoğlu civarında etkili olduğu ancak şehrin diğer bölgelerini de tahrip ettiği, oluşan seller yüzünden ağaçların kökünden söküldüğü, evlerin sürüklendiği, su baskınları yaşandığı ve şehrin bir göle dönüştüğü kaydedilmektedir. Yağmur ve sel yüzünden deniz, kimi zaman siyah kimi zaman ise kırmızı görünmüştür.¹⁸

Fatih Sultan Mehmed başkent İstanbul'u kuşattığı zaman şehirde çok ilginç olaylar yaşanmıştı. Bunlardan biri de muhtemelen 22 Mayıs 1453 tarihinde yağın çok şiddetli yağmurdu. Söylendiğine göre halk, Meryem Ana'nın tasvirini ellerine alıp dua ederek şehirde dolaşırken dolu ile karışık çok şiddetli bir yağmur yağmaya başladı. Bizans tarih yazarı Kritobulos'un dediğine göre, şiddetli yağmurdan halk adım atamayıp yerinde duramamaktaydı. Çocuklar, aileleri sahip çıkmasa sele kapılıp gideceklerdi. Bu hâl Kritovulos için felaketin tüm ülkeyi kaplayacağını ve her şeyi sürüp çıkaracağını işaretliydi. Bu yağmurun ardından şehri büyük bir sis tabakası kapladı.¹⁹

Görüldüğü üzere kaynaklara yansıyan çok fazla bilgi bulunmasa da başkent İstanbul'un zaman içinde şiddetli yağmur ve sellerle karşılaştığı, bu yüzden şehrin tahrip olduğu, insanların korkulu anlar yaşadığı, can ve mal kayıplarının görüldüğü ve tüm bu felaketlerden sanat eserlerinin de etkilendiği anlaşılmaktadır. Bütün afetlerde olduğu gibi şiddetli yağmur ve selde de halkın algısı; işledikleri günahlar nedeniyle Tanrı'nın kendilerini cezalandırdığı yönündedir.

1118-1176, çev. Işın Demirkent, Ankara 2001, s. 58 vd.; Ebru Altan, *İkinci Haçlı Seferi*, Ankara 2003, s. 34.

¹⁸ Başar, "1251-1453 Yılları Arasında İstanbul'u Etkilemiş Olan Doğal Afetler", s. 96.

¹⁹ Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, çev. Karolidi, haz. Muzaffer Gökman, İstanbul 2005, s. 86-87.